

וי"ש ליתן טעם דעפ"י מ"ש המקובלים עפ"י ספר יצירה עשר ולא תשע ולא אחד עשר לאפוקי בקליפה היא או ט' או י"א, ופרשיותיו של עמלק היא ט', ושירת המן י"א, וע"כ מתחיל באיש ומסיים בעשרת שיהיו י"א שיטין ולא עשרה והיינו י"א סמני קטורת שחלבנה גמטריא המן הוא הי"א, וכיון שצריך להתחיל באיש ולסיים בעשרת וממילא הנה שנין כשנצין של סקונדריא הנ"ל, כנלע"ד:

כתבתי פ"ב עש"ק י"ב אדר תקצ"א לפ"ק:

משה"ק סופר מפפד"מ

תשובה קצ

של"ת, פ"ב נגדו ליום עש"ק הגדול תקע"ד לפ"ק, שלום ושמחת יום טוב לך תלמיד האהוב כנפשי הרבני כבוד מו"ה לויזר דרעוניץ נ"י:

מכתבך הנעים הגיעני עתה אחר תפלת מנחה ואמרתי להשיב מיד. מה שכתבת לפי דברי גאונים בענין כתיבת בני המן בדיש שיטה וסוף שיטה י"ל קושית הגאון מה' אלי' וילנא זצ"ל [סי' תרצ"א ס"ד] דמאי קמ"ל ר' יוסי בר בון בירושלמי דצריך למיכתב בריש דפא וסוף דפא, וכתבת לשיטת ר"ת לא הוזכר כמה ריווח יהיה בין לבינה לאריח והוצרך להודיענו שיהיה רוחב השיטה ביניהם, אלו דברין, ורצונך דה"א למכתב איש ואת פרשנדתא ואת זכר' בחדא שיטה בהפסק מעט ביניהם קמ"ל ר' יוסי בר בון דלא. הנה הועלת לר"ת, אבל לשיטת רש"י שבר"ן ספ"ק דמגלה דהיינו לבינה שהוא החלק בין חיבה לחיבה יהיה שעורו כלבינה פעמיים כאריח, א"כ מה יענה על קושית הגאון וע"כ צריכים לתירוצו. ועוד, לר"ת מי ניחא, וכי הודיענו ר"י בר בון איזה ואת יבוא בסוף דפא אי ואת השייך לפרשנדתא כמו שהוא האמת או ואת דלפון, הרי לא הקפיד אלא שיהי' איש בראשו ואת בסופו ועדיין נוכל לטעות כנ"ל:

ע"ב אין לנו אלא כתירוץ הגאון דאשמועינן למכתב איש אע"ג שאינו שייך לבני המן, ולא הבנתי מה שכתבת המן נקרא איש ואצטליב בהאי צליבא, הא האי איש לא קאי [אלא] אחמש מאות ומטעם שכ' הראשונים ז"ל דעשרת בני המן היו שרי חמשים על אלו חמש מאות ע"כ מצרפינן להו במפלתן והמן

לא נתלה באותו פרק אלא כבר היה תלוי ועומד מיום שני של פסח והם נתלו ב"ג אדר שלאחריו:

והנה אני כתבתי שאעפ"י שהאמת דבריש דפא וסופא היינו שיטה ולא הוזכר עמוד בירושלמי, מ"מ מסברא אמינא לכותבם בסוף עמוד שלא לכתוב שיטה למטה מהם שלא תהיה תקומה למפלתן, וע"ז כתבת הרי גם שירת האזינו נכתבת כן לבינה ע"ג לבינה מזה הטעם בעצמו כמ"ש הר"ן הנ"ל ואפ"ה כותבין ה' שיטות למטה ממנה ולא חיישינן להנ"ל. יפה ככתבת, ומשם דאי' דידי, מדהזכירו בשירת האזינו למכתב אחריה ה' שיטות ולא הזכירו כאן, שמע מינה דלא בעי למכתב אחריהם שום שיטה וממילא אין לכתוב, וכאשר אבאר. והנה המסדר חומת בנינו אריח על גבי אריח יכבד הבנין ויפול החומה תחתיה אמנם השורה התחתונה תהי' קיימת אם יש לה יסוד הגון, ושירת האזינו מדברת משונאי ישראל אך מסיימת וכפר אדמתו עמו, על כן ניתן יסוד לשיטה אחרונה שתהיה אדמתו עמו קיימת והעליונים שונאינו יכרעו ויפולו, משא"כ בני המן מסיים ויזחא עשרת למה ניתן להם יסוד, והו דעתי, ואין לי ראי' אחרת אלא טוב למעט בטעות מנהג אבותינו שעכ"פ יפה נהגו לסיים בסוף עמוד אלא הטעות במה שמתחילים בראש עמוד:

עוד כתבת מבני בניו של המן למדו תורה בבני ברק [גיטין נ"ז ע"ב]. לא ידעתי מה רצית בזה, אולי להקשות על רז"ל מדוע לא ניתן להם תקומה, הלא ידעת דברי חז"ל פ"ק דע"ז [י' ע"ב] לא יהיה שריד לבית עשו בעושה מעשה עשיו, והכי נמי הרמו שלא יהיה תקומה לכל העושים מעשה מלכי כנען ומעשי המן ובניו, וכשגתלו המן ובניו כבר יצאו מהם אותם פרידות טובות שהיו עתידים להתגייר ומהמן לא הי' עתיד לצאת עוד מי שנתגייר:

ואסיים בברכת החג ושמחת אתה וביתך כנפשך היפה אף נעים ונפש א"ג הבעה"ח:

משה"ק סופר מפפד"מ

תשובה קצא

אי יכולין ציבור או יחיד לקבוע עליהם י"ט לעצמם על נס שנעשה להם. הנה הדבר נובע מתשר

חת"ם

שו"ת האו"ח סימן קצא

סופר

שנא

דמיפרסמא מצותה כמבואר שם [י"ח ע"ב], אלא פורים הא כתב הרד"ה שם [במגילה] וכן הר"ן ספ"ק דנדרים, דלאו אפורים עצמו קאי דההוא דברי קבלה הוא ופשיטא שלא בטל אלא קאי אשל זה בזה ר"ל יום י"ד לכרכים ויום ט"ו לעיירות דממגילת תענית הוא, ע"ש, והנה בהני לא מיפרסמא מצותה כלל שהרי אין קורין בו ואפ"ה לא בטל, ומאי טעמא, הא הנך כי הני ואיכא איסורא בתוספות זה, ועיין רש"י בתענית י"ח ע"ב [ד"ה אלא לאסור] שפירש לאסור של זה בזה פירוש חדש, דשל זה בזה ר"ל בני ט"ו דקרי ב"ד ע"י שהי' פרוז בן יומו ע"ש, ולפ"ז א"ש. אבל פירושו צ"ע מפ"ק דמגלה [ה' ע"ב] גבי רבי נטע נטיעה בפורים דמוכח דאסורים של זה בזה אפילו אין קורין, וא"כ תיהדר קושי' לדוכתא כיון שאין כאן פרסום מאי טעמא לא בטלום כשבטלו מגילת תענית. אע"כ האמת יורה דרכו, דודאי לפי ההו"א הוי טעמי' דרב ור' חנינא דבטלה מגילת תענית משום דהנך כי הני, ואם כן אין לנו כח להוסיף יום טוב שלנו וי"ט שקבע הקב"ה לששון ושמחה בטלו בעו"ה, אבל למסקנא לא קיי"ל כי הך טעמא אלא כלשון הברייתא דמייתי שם בר"ה במסקנא משום דהשמחה הוא להם לאבל וחוגה, והיינו כל אותם י"ט מגילת תענית שהיה להם זכר כבהמ"ק כגון אדכרתא דשטרא שהיו מזכירים יוחנן כהן גדול לאל עליון ותמידא ושבעות וחנוכה אי לאו דמפרסם ניסים כל הני הוא נהפך לאבל, וה"ה נמי י"ט קרבן עצים דבני סנאב אי הוה ס"ל לר"א בר צדוק בטלה מגילת תענית מטעם הנ"ל ה"י ראוי לבטל גם י"ט שלו, אלא דס"ל לא בטלה, ואנן קיי"ל בטלה חוץ מחנוכה משום דמיפרסם מצותה ופורים משום דאין לו שייכות בבהמ"ק כלל:

וזה נ"ל דעת הראב"ד דס"ל נהי דבטלה מגילת תענית מ"מ אסור לקבוע תענית בציבור בימים ההם, והקשה הר"ן א"כ מאי פריך מהא דאמר צאן והתענו על מה שהתעניתם הא החם שאני שגזרו תענית בציבור, י"ל דודאי לפי ההוה אמינא דבטלה מגילת תענית משום דהני כי הנך צומות שהיו לששון ושמחה ונהפכו לצום, אם כן לפי אותה ההו"א לא יאמר הראב"ד שאסור לגזור בהם תענית ציבור שהרי

מהר"ם אלשקר סי' מ"ט והעלה שחייבים לקיים עליהם, ואפילו מי שעוקר דירתו חייב לקיים היום ההוא, ומייתי רא"י מר' אליעזר בר צדוק שהיה מבני סנאב בן בנימין וקיים יום טוב קרבן עצים אפילו לאחר החורבן ולאחר ששינו מקומם כמבואר ס"פ בכל מערבין [מ"א ע"א] ע"ש אלו דבריו, ופסקו מג"א סס"י תרפ"ו ובאלי' רבה שם. והוספתי בראיותא) לפמ"ש תוס' ס"פ בכל מערבין [ד"ה מבני] שר"א בר צדוק היה חתנם של סנאב בן בנימין ולא מבניהם ממש, וכתב התורת חיים שכן משמע מדאמר ה"י ת"י מבני סנאב משמע שכבר היה בהיותו חתנם ועתה כבר נתרחק ע"ש, ובחידושי ביארת' שעיקור מה שבא להשמיענו בזה שאעפ"י שנתתן עמהם אחר החורבן וכבר חל עליו גזירת התענית קודם קבלת הי"ט של מ"מ לא השלים תעניתו ביו"ד אב, והרי קמן כי יש כח ביד הקהל לתקן עליהם ועל הנלווה עמהם ולא יעבור, וכן נהגין כמה קהלות ישראל ומגדולי יחידיהם שעושים כן ביום שאירע להם נס:

אמנם פרי חדש באורח חיים סימן תצ"ו בקונטרס המנהגים שחבר שם סעיף י"ד כתב, דכל הסעודות שעושים בימים ההמה סעודת הרשות נינהו, וראיות מהר"ם אלשקר מר"א בר צדוק אינה ראייה דאיהו הוה ס"ל לא בטלה מגילת תענית, אבל לדידן דקיי"ל בטלה מגילת תענית והרי מבואר במ"ס ר"ה י"ח ע"ב דלמ"ד בטלה מגילת תענית יליף ל"י מדבטלו הצומות שהיו לששון ושמחה ובטל י"ט דידהו על כן הנך נמי כי הני, ופריך הש"ס מאדכרתא ע"ש קמייחא בטל אחרנייתא מוסיפין ומשני הכא במאי עסקינן בזמן שבהמ"ק קיים ע"ש, א"כ מוכח דלהך מ"ד השתא אותן שהוקבעו נתבטלו כ"ש שאין להוסיף, ולפי דבריו איסורא נמי איכא דהנך כי הני:

ולפע"ד דליתא לכל דבריו ז"ל, דהא מבואר פ"ק דמגלה י"ד ע"א ובעירוכין יו"ד ע"ב דמשחרב בהמ"ק הוכשרו כל הארצות לומר שירה, ודוחק לומר דרבא שהוא בתרא ס"ל נמי לא בטלה מגילת תענית. ותו צריכים להבין במסקנות ההלכה [ר"ה י"ט ע"ב] מסקינן בטלה מגילת תענית חוץ מחנוכה ופורים, והשתא בשלמא חנוכה משום

ספ"ק דר"ה ד"ה כאן, ואילו המשך הדברים כתב הר"ן בסופ"כ דתענית ד"ה ולפי.

א) בדפוס"ק מצויין כאן: "עיין לעיל סי' קפ"ג, ושם אין מזה כלום, ועי' לעיל סי' קנ"ז ד"ה איכרא.

תשובה קצב

שיל"ת, פ"ב יום ד' יו"ד א"ש תקפ"ד לפ"ק.
שלום ושמחת פורים ליי"נ הרב המופלג החרוץ כבוד
ה' מכובד בתורתו מוהר"ר יודא אמאד נ"ו:

בד' צומות צמין ומתענים בצבור והנך כי הגי ומשו"ה
לפי אותה ההו"א שפיר פריך הש"ס מברייתא דצאו
והתענו על מה שהתעניתם, אמנם למסקנא ליתא
להך טעמא אלא משום שאכל הוא להם, אם כן
מסתיין דלא לאסור בהם הספד ותענית אבל עכ"פ
לא נגזר תענית ביום שמחת אבותינו:
איתא 1234567

הגיעני דבר בעטו בעתו מה טוב, שנחזור ע"ד
הרב המאירי בחי' מגלה פ"ק שכתב במגלה
יו"ד ע"א קריאתה זו הלילא, אי לית לי' מגלה קורא
הלל בפורים, ותמה שלא חשו לו הפוסקים. ותו, אי
כדבריו מ"ט כתב ר' מאיר מגילה מלכו שם י"ח
ע"ב, ולא יצא ידי חובתו בקריאת הלל במקום מגלה,
אלו דברי מעלתו. בספר ברכי יוסף סי' תרצ"ג ס"ד
מייתי דברי הרב המאירי הנ"ל, וכתב עליו, שלא
חשו לו הפוסקים דהלכתא כרבא שהוא בתרא דלא
שייך הללו עבדי ה' דאכתי עבדי אחשורוש אנן,
ועוד, דהרי"ף והרא"ש גרסי מתקיף לי' רבא ולא
נתייבשה קושית רבא והלכתא כוותיה, אלו דבריו
ז"ל:

ובן יש להוכיח נמי מברייתא דהפגינן בלילה ואמרו
אי אחיכם יהיה אחר החורבן, ובמס' תענית
י"ח [ע"א] מוקי לברייתא דמגילת תענית כר' יוסי
דאוסר לאחרינו ור' יוסי הא סבירא לי' בטלה מגילת
תענית וא"כ קשה אהדניתא איך מוסיפין, אע"כ כנ"ל
כיון דהך דהפגינן הי' נס דאין לו שייכות כלל בבית
המקדש שפיר מוסיפין. אלא שי"ל קצת דאם כן
מ"ט אין זכר למו גם בזמן הזה, ובש"ס לא אמרו
אלא חנוכה ופורים ולא הזכירו כ"ח אדר. ואולי לא
נתפשט הי"ט בכל ישראל אלא במקום הגזירה בלבד:
אוצר החכמה

איכרא הרב המאירי כתב שנראה לו עיקור כרנב"י
ומחוייב לקרא הלל, ונ"ל טעמו דבמגלה
פריך ש"ס בין לרנב"י בין לרבא דלא הוכשרו כל
הארצות לומר שירה ומשני משגלו חזרו להכשירן,
ובעירובין יו"ד ע"ב פריך קושי' זו רק לרנב"י ולא
לרבא יע"ש, והנה מה שתי' ש"ס במגלה משגלו
חזרו להכשירן, אין תירוץ זה שוה לשניהן לרנב"י
ולרבא, דלרנב"י אמר כן הוא דאם אירע נס אחר
חורבן בית שני בחוץ לארץ ואנו אין לנו בעלי רוח
הקודש לתקן שיר חדש או מגלה אחרת ע"כ לומר
הלל על אותו הנס, משא"כ לרבא אע"ג דחזרו
להכשירן הראשון היינו אי היה אפשר, אבל כיון
דכל ניסים שנעשו ושיעשו טרם גאולה עתידה אכתי
עבדי אומות העולם אנן, אי אפשר לומר שירה,
דהלל לא שייך דאכתי עבדים אנחנו ומגילה אי
אפשר לתקן בלי רוח הקודש, וא"כ מה שאמר לרבא
כיון שגלו חזרו להכשירן, ראוי לחזור קאמר, אבל
אין לנו, ומשו"ה לא פריך הש"ס בעירובין רק לרנב"י
דלרבא פשיטא שזו תירוצו דהכילא קתני ברייתא
תירוצא משבאו לארץ לא הוכשרו, משום דממ"נ
כל זמן שהם בארץ ישראל אין חוץ לארץ כדאי
לומר שירה על נס יחידים שבחוכה, ומשגלו אי
אפשר משום דאכתי עבדי או"ה אנן ועיקור קושי'

מיהו נ"ל בלא"ה נ דלא אמרו שלא להוסיף אלא
דומיא דהנך שפשטו בכל ישראל, אבל עיר
א' ומדינה א' בפ"ע אינו דומה להנך ומותר בלי
פקפוק. מיהו נראה דהיינו דוקא ממיתה לחיים דומיא
דמרדכי ואסתר, אבל בפרדות משארי צרות לא, דהרי
אחז"ל [מגילה יו"ד ע"א] במרדכי ואסתר מאי דרוש
ק"ו מעבודת לחירות אומרים שירה ממיתה לחיים
לא כ"ש, וא"כ כל זמן שאנו בגלות וליכא פדיון
מעבודת לחירות כל שאין ההצלה ממיתה לחיים
ממש הבו דלא לוסף לקבוע יום טוב. והנה מבואר
בספר יוסף אומץ [סי' תתש"ט] מהנס שנעשה בק"ק
פ"פ דמייך ביום כ' אדר הראשון וקבעו בו יום
שמחה לדורותם, וכן ראיתי ממ"ו הגאון מו"ה נתן
אדליר זצ"ל מילידי ק"ק ההיא, וכן אנו נוהגים אחריו
הגם שאנו ברחוק מקום, ומיהו ביום שלפניו לא
נהג להתענות כשלא הי' דעתו לחזור וטעמא בעי
מ"ש, וגם נפל על אפיו ביומו, ונ"ל משום שלא
ישנה מפני המחלוקת, ומ"מ אני נוהג להחמיר לסיים
ספר באותו היום כדי שיהי' הסעודה בהיתר בלי
פקפוק ויאכלו ענוים וישבעו:

כתבתי פה ק"ק מ"ד ביום ה' ט"ו לאדר הראשון
תקס"ה לפ"ק:

משה"ק סופר מפפר"מ

5

יוסף אויבך

243

הלא חסד שחזירו אותנו הקוסמירא המון סמנען ולגו גרוב רכספס ירהו לרובותנו בכבוד גדול בקרב עמם רבים הולכים בינליים לאותום כסכסכי בלחמה ובתמים ובמחלות ובשעה היא מסש ראינו בקמחא כבוד תורה ינענען תגיל תריוסו המורדים וחוו שונאינו רכשוו בכבוד הווא תורהו לנו או שרמח הלכו לדרואן עולם סקמחן וסקמחן הולכים תלויין סדוק לעיר ועשה כמם שספס גרולים לעוננו פנס כמחן בעת שהליכנו לעיר הווא בכבוד תגיל כי כאנו דרך שער אשר נכחו נפאו מורדים תגיל בשעה שיפאו גם הוליכנו לפני חוכמה הנכנים לירום לתן בהם ראשו המורדים בשעה שנעשו להם עונש מיתון הווא הווא כגויה על הריים סאריק וכל אנשי העיר בראותם חכור הנעשה לנו על ידי שרי הקוסמירא שסחמסם ואיש חער לא תרין אח לשונו נגדנו לזרע אריכה המת היו בעורמיו לפנות האשפה הנזולה שזיחה סבור לשער הדרכו שלנו סביה למען יהיה דרך האשפה לשווי הנעלות האחת אשר היו מתגדים בה שלשה פנינים המוסים המצורים כחותם חקיסר ירהו הצער הנזול סגן אחר משער פנינים המוסים המצורים הבריקלן וחשלישי לשער הוואל אשר אנשי עבא תגיל היקף חוקו אותם במסמרים לא וסופו הנעלה הכי עליה יטב חסי הפרנס כמר אכרדם כריסיענו ויל שניה נכה רגלים סחולד המורגריא יהי רעון מלפני סלך הכבוד שוכנו לגבואה גדול יהיה כבוד תורה האחרון הוי אמן כי יהיה רעון.

אח אשר נדדנו שאלמה לזיו מילים יחד גמי מדי הווא וסמח חו תגיל רחמייה.

מק המעיות בתפלה וברכת המזון.

תחשי

כי ששכה או נאנס שלא התפלל תפלה כגויה ער שערך וסנה וכן תפילה סעריב או יתיר ער שערך זמנא יש השלומין לחפלה תגיא שלא התפלל כומנה כומן תפלה האחרת הסמוכה לה רחיעו שאחר שהתפלל תפלה הסמוכה אחרי וזאת התפלה ששכה מלהתפלל יאמר היקף אשרי ויתפלל התפלה ששכה מלהתפלל אבל לאחר התפלה הסמוכה לתפלה ששכה אין השלומין כגון אם לא התפלל שחרית ולא נזכר עד וכן מה אחר שהתפלל כגויה או ששכה גם לחתפלל כגויה אין אין לתפלה שחרית עור השלומין וכן לטוסף אין הווי מעוה אשר לא יוכל לחסוף. שכוך הוי כאונם יש השלומין לחפלה שלא התפלל בשחריתו.

תחשי

כי שחזייל לחתקס כמיוה עסק כעור שויה שעות די לחפלה הווא ותקס נמשך ער שערך וכן תפלה הווא הוי גם כן כאונם יש השלומין

242

יוסף אויבך

סימן יום גבי לבשח כגור אשר ובחידך ולא שרי דק כי לילוח ויום ומה שחזרו בוח אמילו אמור ראוויימא עין שם ותמא חספם.

תחשו

שורם קסן גם כי מעוה לחרדות קעת כמנורה ובספחה ורממא לבא בעי שם כמנורו כמנורו לשם שסם ולא דק לפלא כמנו תאוה נפשו כראוי סעורו רצויה וספובלת.

תחשו

כירם אדר ראשון חווא הוים שלמני הוים שכו שבנו לבחינו בכבוד גדול ונעשה נקסוח רבות בשונאינו וספני המורה שלבשנו או כמסם ראשוה ואפילו כל אנשי העיר נהרלים וקסנים סאחר אחוים חיל וסלמות כסורא גדול סן על ידי רבות הסחוסה לשווח נקמה בראשי המורדה שעתים כסמכסם תורה ורבה הריכה בעיר גדולים ונכבדים הויה העיר חווא תפוכה כסמכסם הם וסלוח ולכן חוכרו יוסם לפני יום תגיל כחוסים ובחצרות כשם קוסמירא וקיסר ירהו שבוים תגיל לא ישחה שום אדם ין וכל אדם לא יראה לא יספריא כרוב העיר כיום תגיל ולסבה ראוה וז קבענו אנחנו הארבעים בעלי בנסא שנתשכנו בעיר מקורם ראש השנה שיעי על ידי תגולל שאני הייתי אחי סתם צום ליום חווא ולודווח אולי יתעשה הי לנו כיום חווא לא נאכיר ולסר אלו סמליות בשמטה עשרה: אילך נקמא כמון כיון אמר סמא לא נאכיר רבות צורדנו סמון כיר, אני יום אורא סמון וי, שיהא נשע סמון יוד, אל נא סמון כי לילוח כל בעל בית כופר נמשו כיל תתענה לכן לשיקח שגובן בבח חכמה לחלק חיקף לעניים וכירן שוסר עמו שריאל לער שוה אמר חווי העיר חרות אלקים כיום תגיל הסוכן לעשות נקמה בראשי המורדים והחלה לאל לא היה סעפה מה נודד כמנ וספנעני אריכה כבוד אותנו בכבוד גדול כאשר אכתוב בספרך אם ירעה חשב.

תחשו

דיני סילח וילוח חוולת כהעניה זה ותעניה כעיר שכה כירום כהעניה שקבענו לפני ראש השנה כמבני לפני ראש השנה כסמון חזקני החקניר והחוקניר.

תחשו

כיון אדר הראשון קבענו או לשמחה ולשמחה ושלא לומר חזקונה כשורדיח רק לסנפח וקירא שמו ישראל מוריס ויג עג עג על שם כרבי תנינים שנעשו כערב יום חווא וכן שריאנו כי ראונו תגיל עברו כי חזקה לאי שכבו לבסח ואין מחריר ורבה עלינו שנתנו לכן קבענו הוים שאחריו לשמחה וסמחון דומה יפי תוריים שקבעו אחרי יום מלחמה וזמם. תנינים שנעשו כי והחוקניר.

עם זרבה קצת בעבודת צנאח ידי כולם ויכלול עמא אין אומרים על הנשים :
אחרתם לעשות אותו יום כלפנים (נפסיס נכי סלזי מולי עמי נכסי ימי) וניצל דארתה

סעודה שעשוין בשבת הגם הוא סעודת מצות אך לפי דבריה במשיב בישיש בייק
הפחת דהיי סעודת שרות שלא ראה דברי הישיש שלא נלם גפם ימינו ועוד ניז לא

בפיקת שהיה רב יעקב רב לא התענה במשיב שבתה כראצני מפני שרושם ששלו הוא והיינו
וסמי לא נמלה סעודת מצות הם ממנועת התפית וא"כ קשה כיון דקיימי בשלף הוא והיינו

יס שעושים בשבת מצות הם ממועלת התפית ונמי קשה והיינו קיימי בשלף הוא והיינו
דחוי לעון אעין וכו' וא"כ מה ראה שלא להתענות אלא על ברכות ולענין זה אנש

שלא לעשות היישים על כל ישראל אבל כל חייד במון המצות והם שלז הוא ויחיל
על דיוכי ליהיה שראצני סמי גיב במלה מנילת תעניני ואפיה לא התענית דוקא

והים כל ישראל בשלף והיא נמי כיון שגושיני לוכר נפלואוהו חיי מצות :
בחוץ שאני דל בו חמתה העשרה לנו בשנת תקס"ד אור ליום כסלי שרתה הריגה

כמה בתים בחוד וגם בית אחד שלי ומחד שהיו שם כל יבי נפל ב' חצי חמות
וקרה אחת והחמות נפל על בית חמותה וכמה חמותה (פלב ערפיס) נפל

אשרי תפנעה בפניה והשפה העליונה לכמה חמותה והשיבת החמותים כולם נשברו
עשרה בנג בני ב' גקבים ובכל יבי כולם נשברו החלונות והדלת ונתבקעו החמותים וכן

מפוח דם והשני החמוי חסדיו חשב לנו הדם כקבוין כלפי ונעלנו ונשארו כלנו
בתיים אף שהיה לו חיק גדול כמה מאות אדומים ונחלקה חשתי במוחי דמים כלנו

והחלני נהרגו בעתהי חתיה לא נפשתי וגם בחוד המטה מוחי נמי כמות פיירב
וכני הנניד הרבני המפלה מוחי פיירב נבקעו החמותה והחיותה והדברים ארובים
לכות השנתה השמים על אנשי חתני מי שראוי להנצל ולחודמן לשם מחנות אחרים

שחרנו ולהאחת כי ענינו על כל דרכי אישי ולפען ספר נפלאות ה' בכתיב ובר
עשה לפלאותיו קבלתי עלי ועל ורעני כלעי יום מיי כסליי אחר שחזתי בלא"ה במדענינו

וגללה קחלות יום הענית לחק ימי לעשותו כמעט חציו להי עכיש ומי שירוב ובענה
חיידוד בלו בנענמה ובמתנו ושיח הכבוד ודליקו גרוח כמו בתיים ולומר שר

הם קייא קייא כיי לזי מי קי קיי קייא קייא קייא קייא קייא קייא קייא קייא קייא קייא קייא
ואחשי לעשות סעודה ללומדי חודי למי שאפשר וליתן צדקה כבודת ה' כפי השגת ידי

ה' ירפא שלב עמי (מחנתי) נינע דם נקמו מנעל סבייל חיבורי חיי אדם אמרתי אותה להי כי
ברוך שהחיותי וקיימני לזמן הזה וראיתי שנעמר חיבורי חיי אדם אמרתי אותה להי כי

כאלי הקרבתה תודה ואמרתי עליו תודה ויחלי שנתה האמורה נחשבת לקרבן
במקור לחורה פרישי לאמתי על קרבן תודה וציעי שהיה כערכין פייב וביס הרמבים

בחדא ש דעל קרבן חייד אפי על חובתו אי שרדה וניצל רכונות רשיי עייס משיב
הרמבים סוף חיל מיעיקי בשעת סמיכה מתודה על חסאת עון חסאת וכו' ועל חודת
ושלמים נייל שאינו מתודה אלא אומר דברי שבח עייש וחתי כונתי רשיי שכשעת

דריעני להי כל הארץ לשון זה קנינו במומר ימי שירי הדיש הישיבו לנו
במרועה וידעו שכל מקום שנאמר שיר חודש ולא שירד חתם קאי על לעתיד
כיוא שנמשל לוכר ובמומר מין הריענו לאלקים ונני כי הי עליו ונני ובמומר צייח

דקא נמי על לעיץ שיר חודש ונני הריענו לאלקים ונני כי הי עליו ונני ובמומר צייח
אחתי בשיש זשיה או אחרת משום דקשה לומר הריענו לאלקים ונני ובמומר צייח

תעניתה וכן כאן במומר לחורה שאמר במדרש לשון הריענו לאלקים ונני ובמומר צייח
חודת וכן כל התפלות חורה שאמר במדרש לשון הריענו לאלקים ונני ובמומר צייח

על חסא חוץ מן החודת שהוא על הגם ותנה כתיב אשוי תשים יודעי חרעה והענין
הוא כמו שהארבנו במקום אחר כי עיי תקיעת שופר מתעורר החין למעלה רק עיי

כלל קנה תלכות מנילה

שאנו חוקעין בשופר יחידו תלכותו כמיש החתק שופר בעיר ועם לא יחידו ומכח
זה חוורין בתשובה ואז החין נהפך למעלה ולהתקם כי עייני שאנו מעוררים בעצמנו
עייס למשפיר עמדו חיום ומל דהמקיע אמר החי אני עומדי לקבל משפיר ועיי
מעורר הרמנים ונמולת זו אנו אלא לאותם שהם צדיקים והכולים לעורר החין משפיר ועיי
הרשעים שאינם יכולין לעורר החין כי אז יכלו כולם כי אז הם מעשים להפך החין
לרמנים אבל לעתיד לבוא שאנו כל העולם יוכלים לחקוע בשופר ולעורר החין
כל הארץ כי אז כל העולם יוכלים לחקוע בשופר ולעורר החין :
עבדך וכו' בשמחה וכו' וכו' ברננה כמיש כוונת ההכתנה הם מסמרות רשמות
והלויים מסמרות דרננה והיינו עבדך שיהיה עבדך עבדך כוונת הכתנה בקרבן בשמחה
ההלויים יהיה ברננה או מל על פי דאותה בלקים אמרו מי תשגיא על פסק החיות
אך שמת שהיא מיעוץ אמר הקביה בעודי און השמחה בשלמות אבל לעתיד לבוא
תהיה שמחה שלימה והיש עבדך את ה' בשמחה :

בואו ברננה עפי שמחת שלמים על פסק שמתו בתי וכו' ותרנינו כל ישרי כל
אמרו הצדיקים לנו אתה נתת רק תנולה ולישיים הרננה אמר הקביה רננה
צדיקים ולכן לעתיד לבוא שיהיו כולם צדיקים אמר בואו לפני ברננה :

רענ כי ה' הוא אלקים יודע כי האושר הנמקוה לנו לעיף להשיג האמת אך חבנה
לקב אמר כי אז כולם יודעים אתו כמישיב ועל זה אמר ועל עמך כי ה' הוא אלקים
דוא עשנו ולא אנוהו וחקיי הוא יז בואי כי בעודי כמישיב רואה אדם שמעלתי
הוא תולת בעצמו ואומר כתי ועצמי יוד עשה לי החיל והיה אבל לעיף יכירי
תכתי כי הוא עשנו לשון חקונ כי תכתי נתקן ממנו ויכרתי ולא אנוהו עשנו שום דבר :

חורר לז ברכו שמתן היינו בקרבן הצדיקות בתחלה היינו התפלה כראותה במדרש :
כמישיב ביום ההוא וכו' ה' הוא האלקים כי לו רננו על ה' ושמו הוא האלקים
בין חסד לאמת כמישיב הדיק אמת הוא מה שראוי לאדם מפר מצותה וחסד הוא
כתנא ותנה חסד ה' הוא לעולם וכדאי במדרש שקודם מית הדין והעולם רק במסור
וחתי לעולם משאכ אמנונה הוא רק לדור ודור בכתוב לאלקי דור :

כמלך המלך ולא אנוהו וחקיי הוא יז בואי כי בעודי כמישיב רואה אדם שמעלתי
הוא תולת בעצמו ואומר כתי ועצמי יוד עשה לי החיל והיה אבל לעיף יכירי
תכתי כי הוא עשנו לשון חקונ כי תכתי נתקן ממנו ויכרתי ולא אנוהו עשנו שום דבר :

חורר לז ברכו שמתן היינו בקרבן הצדיקות בתחלה היינו התפלה כראותה במדרש :
כמישיב ביום ההוא וכו' ה' הוא האלקים כי לו רננו על ה' ושמו הוא האלקים
בין חסד לאמת כמישיב הדיק אמת הוא מה שראוי לאדם מפר מצותה וחסד הוא
כתנא ותנה חסד ה' הוא לעולם וכדאי במדרש שקודם מית הדין והעולם רק במסור
וחתי לעולם משאכ אמנונה הוא רק לדור ודור בכתוב לאלקי דור :

כמלך המלך ולא אנוהו וחקיי הוא יז בואי כי בעודי כמישיב רואה אדם שמעלתי
הוא תולת בעצמו ואומר כתי ועצמי יוד עשה לי החיל והיה אבל לעיף יכירי
תכתי כי הוא עשנו לשון חקונ כי תכתי נתקן ממנו ויכרתי ולא אנוהו עשנו שום דבר :

חורר לז ברכו שמתן היינו בקרבן הצדיקות בתחלה היינו התפלה כראותה במדרש :
כמישיב ביום ההוא וכו' ה' הוא האלקים כי לו רננו על ה' ושמו הוא האלקים
בין חסד לאמת כמישיב הדיק אמת הוא מה שראוי לאדם מפר מצותה וחסד הוא
כתנא ותנה חסד ה' הוא לעולם וכדאי במדרש שקודם מית הדין והעולם רק במסור
וחתי לעולם משאכ אמנונה הוא רק לדור ודור בכתוב לאלקי דור :

כמלך המלך ולא אנוהו וחקיי הוא יז בואי כי בעודי כמישיב רואה אדם שמעלתי
הוא תולת בעצמו ואומר כתי ועצמי יוד עשה לי החיל והיה אבל לעיף יכירי
תכתי כי הוא עשנו לשון חקונ כי תכתי נתקן ממנו ויכרתי ולא אנוהו עשנו שום דבר :

ת
ם
ש
ל
ש
ב
ה
ל
א
ל
ב
ו
ר
א
ע
ל
ם

א) עוד יש לדון בזה עפ"י די הרשב"א בסי' עכו"ק הובא בשו"ת
 ח"ל סי' ל"ז דלפניו או במדינה או בעיר כולה ל"מ אפי' דלתיה
 נשלות. למשו רב"י והח"ל קלסב לסברה זו אף שהוא יחיד בד"ץ
 בדברי הפוסקים ובתשו"ב סי' ג"א חמה מגמ' דירושלים חלמה
 לתוחא נעטלת. בלילה חייבין עליה משום רב"ר וכבר קדמו בתמי
 זו הגי' שא"ש בתשו"ב הג"ל וכן הקשה בסי' ג"א אבל אני מלמתי לו
 להרשב"א חזר ותנא דמסייע הוא המאורי בחידושו לר"ש שצח וכחז
 שכן דעת גדולי הפרטים וצ"ח זרוע ה' ע"ש סי' ה' ו' נחוכחו בזה
 רבינו אפרים עם רבינו יואל ורבינו אפרים ס"ל כו' הרשב"א והמאורי
 וכפי הגרסה הוא דעת רבינו אפרים המובא בצעל המאור פ"ב
 דפרובין (עיון שסי' להאזולאי שא"ד דרבינו אפרים הרפתי
 מרענגשפורג חזרו על רבינו יואל אינו ר"ח תלמוד הרי"ף המובא
 בסי' המאור בסי' והארכתי בזה במק"א), וא"כ יש לנו כה של רבים
 מגדולי הראשונים דס"ל הכי, והקושיא הג"ל של הגי' שא"ש מהא
 דירושלים מיושנה אל"ה היעב אחרי העיון בדברי הראשונים הג"ל
 ויש לי אריכות גדולה בזה, וא"כ קשה להקל נגד הפוסקים האלה
 ועכ"פ חזי לאצטרופי בני"ד לעטמים האחרים שגיגעי לחשמומן כל שבעה
 יסודות חסור הטלטול בעיר מרדרינוי וחו' לא מודי.

משלם ראשה

סימן כא

ב"ה כ"ד אדר תשי"ב, ירושלים ת"י.

לכבוד ר"ת הרב הגאון המהולל רב פעלים נשי"ה יסודת ליב
 מימון שליט"א,
 הכני להשיב בזה לכת"ה על מכתבו ביקר בדבר השאלה אודות
 ברכת שהחיינו ציוס העלמאות, היינו ציוס שהוכרזה תקומה מדינת
 ישראל.

ח) הנה אין ספק שחיים הבוא (הי' אה"ר) שנקבע על ידי
 הממשלה ודברי הכנסת (שהם נבחרו רוב הצבור) ודבר גדולי הרבנים
 לחוג אותו בכל הארץ זכר לנש של השועתנו וחירותנו, מורה לעשותו
 שמה וי"ט ולומר הלל. ואף ליצור שבעיר אחת או יחידים שקובעים
 עליהם וי"ט לעמם על גם שנעשה להם חייבים לקיים עליהם ועל
 זרעם ובצאים אחרים עד שולם ואף שהולכים לעיר אחרת להשקט
 חייבין לקיים היום הבוא כמ"ש מהר"ם ח"א שאלקו בתשו"ב סי' מ"ט והובא
 להלכה במג"א סי' תרפ"ז סק"ה ובא"ח רב"ש שם, והבית"ס או"ח סי'
 ק"א כתב שכן נהגין כמה קהלות ישראל וגדולי יחידים ששומים
 כן ציוס שאירע להם נס עי"ש שכתב דהיינו דוקא ממיחה לחיים
 דומיא דמרדכי ואסתר אבל בצדוק משארי נרות לא דברי חז"ל (הוא
 במגילה ש"ך י"ד ע"א) במרדכי ואסתר מאי דרוש ק"ו מעבדות לחירות
 אומרים שירה ממוחה לחיים לא כ"ש, וא"כ כל זמן שאנו בגלות
 וליכא פדיון מעבדות לחירות כל שאין ההלכה ממיחה לחיים ממש
 הכו' ולא להוסיף לקבוע וי"ט עכ"ל ועי' בתח"ס או"ח סי' קס"ג
 בסופו שכתב דשפיר מלי' ליצור או יחיד לקבוע וי"ט מועד לעמם
 ציוס שנעשה להם נס ומורה נמי עבדי. וממילא פשיטא בנידון דידן
 הנוגע ליצור של כלל ישראל, ויש כאן פדיון מעבדות לחירות שגאולנו
 משיעבוד מלכויות ונעשונו בני חורין והשגנו עלמאות ממלכתיות, וגם
 הלכה ממיחה לחיים שנלנו מידו אויבנו שעמדו עלינו ללוחנו, בודאי
 חוצה עלינו לקבוע וי"ט, ויפה כיוונו המנהיגים שקבעו את היום
 הזה דוקא, אשר צו היה עיקר הכנס שיאלנו מעבדות לחירות ע"י
 הכרזת העלמאות, ואלמלא נעשה הכרזה כזאת היום והיתה נדחית
 ליום אחר אז היינו מאחרים את המועד ולא היינו משגיגים את
 ההכרה וההסכמה של המעצמות הגדולות שצאומות העולם, כידוע,
 וגם זה משך אחריו גם את הכנס השני של ההלכה ממות לחיים כן
 במלחמתנו נגד הערביים בא"י והן הלכת יהודי בגולה מיד אויביהם
 במקומות מגוריהם שעלו לא"י וצא על ידי כך הכנס השלישי של
 קיבוץ גלויות.

ב) וכתב על הא דאמרין בתמי' מגילה דף י"ד: מ"ח נביאים

תנצלו לישראל ולא פיתחו ולא הוחרו על מה שכתוב בחזרה חזן
 ממקרא מגילה מאי דרוש ארבע"א קל וחומר ומה מעבדות לחירות
 אמרו שירה ממוחה לחיים לא כל שכן, ע"ז כתב המהרש"א שם
 דבר חוכה נמי מלאו בשום דרשה רמו בחזרה כדאיתא במדרשות
 דא"כ לא היו רשחין להוסיף עי"ש, ומ"ש המהרש"א, כדאיתא
 במדרשות" כוונתו למדרש שהצ"ח הרמב"ן עכ"ה בתחלה פרשה
 בהעלותך בשם מגילה סתרים לרצונו נסים ועי"ש, אבל חמכני על
 המהרש"א דלחזרה לורך לריכים לחפש סמך ורמו בחזרה על חוכה
 אחר שיש לנו קל וחומר וק"י הוא מיי"א מידות שהחזרה נדרשת בהן,
 וכן כתב בחזרו הכרוב"א שם דמה שחיקו חז"ל מלות ג"ר חוכה
 אע"ג דאלה המלות דרשין שאין נביא רשאי לחדש בה דבר מ"מ
 סמכו על ק"ו הג"ל ולבאר"ה ו"ל דכוונה המהרש"א להא דאיתא
 במגילה לעול דף ז' ע"א שמלאו סמך ורמו, כתוב זאת זכרון בספר.
 אבל אי אפשר לומר כן דשם מייירי לענין כתיבה המגילה אבל הכא
 בדף י"ד מייירי לענין קריאה המגילה וזה נלמד מקל וחומר וגם לענין
 חוכה יספיק הק"י הזה. ומכר"ן חיות בהכרחותיו למגילה דף י"ד
 עשה בזה שהצ"ח בשם העורי אכן שכתב על הא דאמרין הכא דרש
 ק"ו מהא דלעיל דף ז' שמלאו רמו בחזרה כתוב זאת זכרון בספר,
 ובאמת לא נמלא כן בסי' עי"א וקושיא מעיקרא ליתא כלל דשם מייירי
 בכתיבה ולא בקריאה וכ"כ שם הכרוב"א דף ז' ד"ה בתצונו לדורות,
 ועיון רמב"ן בהשגות לסי' המלות סוף השורה השני' ז"ל: וכבר אמרו
 במגילה י"ד מ"ח נביאים עמדו לישראל לא פיתחו ולא הוחרו על מה
 שכתוב בחזרה אפילו אות אחת חזן ממקרא מגילה מאי דרוש ק"ו
 ומה מעבדות לחירות אמרו שירה ממוחה לחיים לא כ"ש, למדו אותנו
 בזה כי כל התקנות והגזרות אינן חוספות אבל הם גדר וסיוג לחזרה,
 אבל מקרא מגילה הוא חוספת לפי שנכתבה בחזרה והוקבעה חוצה
 לדורות אלא שסמכו על סיבה בקל וחומר הוא ועל כתיבתה מן הרמו
 שמלאו כתוב זאת זכרון בספר עכ"ל. ודבריו לריכים ביאור, ומ"ש
 "לפי שנכתבה בחזרה" אין לו מובן, ונלמד שיש ע"מ כאן ז"ל לפי
 שנכתבה בחזרה, "בכ"ף" ולא "בצ"ח", ר"ל שנכתבה בספר חזרה,
 כדאמרין שצ"ח דף קט"ו ע"ב אין בין ספרים למגילה וכו' מגילה עד
 שהיא כתיבה אשורית על הספר וכו', ועי' חו"ס שם ד"ה מגילה,
 ולכן חשיב לה כמו חוספת, ואפשר לפרש דברי הרמב"ן גם לפי גירסת
 שלפנינו שכוונתו על דרך מ"ש הפנ"י במגילה דף ז' לפי שאין להוסיף
 על כתבי הקודש הכוללים תורת משה ודבריו קבלה שהם נביאים
 וכתובים שנאמרו צרכ"ק לכן לא רצו להכניס מגילה אסתר בין
 הכתובים וזה שהשיבו לאסתר שנאמר, "הלא שלישים כתבתו לך"
 דהיינו תורה נביאים וכתובים כמו שפירש"י בספר משלי ובמדרש שם
 וזה שאמרו שלישים ולא רבעים שאין רשאים להוסיף עד שמלאו
 רמו כתוב זאת זכרון בספר שמלחמה עמלק כתב בחזרה ובנביאים
 ובכתובים וכיון שלא נמלא בכתובים מזה למדו שעתידה מגילה זו ליכתב
 בין הכתובים. וזאת כוונת הרמב"ן שמקרא מגילה חשבו לתוספת
 לפי "שנכתבה בחזרה" (ר"ל שנכתבה בין "הכתובים" ונכנסה בכלל
 כתבי הקודש, וכבר כתב הרמב"ן בתחלה שורש א' כי השם חזרה
 כולל כמה פעמים גם נביאים וכתובים בלשון חז"ל, אמרם חזרה")
 אלא שסמכו על כתיבתה מן הרמו שמלאו כתוב זאת זכרון בספר.
 ומ"ש עוד הרמב"ן בעטם שחשבו מגילה לתוספת לפי שהוקבעה
 חוצה לדורות, לבאורה אינו מובן שהרי כל התקנות והגזרות שאינן
 חוספת (כמ"ש הרמב"ן שם קודם לזה) ג"כ הוקבעו חוצה לדורות,
 אבל באמת מה עמקו מהשגותיו של רבינו הרמב"ן ודבריו עשירים
 במקום אחר שכתב בפירושו עכ"ה פ' ואסתר בפסוק לא הוסיפו
 (דברים ד' ב') ז"ל ולפי דשתי אפילו בזה לעשות מזה בפני עמם
 כגון שעשה חג בחודש שצדא מלכו כירבעם עובר בלאו, וכך אמרו לענין
 מקרא מגילה מ"ח נביאים עמדו לישראל ולא הוחרו ולא הוסיפו
 על מה שכתוב בחזרה חזן ממקרא מגילה מאי דרוש וכו', ובידורש"מי
 פ"ה זקנים ומתם כמה נביאים היו מלמערים על הדבר אמרו כתוב
 אלה המלות אשר צ"ח ה' את משה אלו המלות שנלעו מפי משה כך
 אמר לנו משה ואין נביא אחר עתיד לחדש דבר ומרדכי ואסתר רואים

relate to the Exodus from Egypt and *Am Yisrael's* rescue from crisis. Rather, the festive status of the *kohen gadol* stems from the fact that he constantly stands before God, and his daily existence thus resembles the rest of the nation's experience during the three pilgrimage festivals.³

HANUKKA AND PURIM

In light of all this, we may argue that the primary theme of Hanukka and Purim, too, relates not to the actual miracle or rescue from danger, but rather to the accompanying *brit*. What sets these two events apart from other instances of salvation is that they also featured the establishment of a covenant between *Am Yisrael* and the Almighty. On these two occasions, there arose the need for a renewed covenant due to a challenge posed to the initial covenant of Sinai, calling into question its ongoing validity.

Both Hanukka and Purim mark historic turning points when *Am Yisrael* confronted new, unfamiliar circumstances that led them to question the significance of the covenant of Sinai. The Purim story concerns the nation's encounter with exile. In the wake of the Temple's destruction and the Jews' exile to Babylonia, a school of thought developed that viewed the initial covenant as null and void. This resulted primarily from the reality of exile itself and the sense among many that the exile reflected God's annulment of the covenant.⁴ Quite possibly, many among

3. The Rav^{z"l}, explaining the obligation of rejoicing on the festivals, developed the connection between the festivals and the experience of standing before God by analyzing the Gemara's discussion of mourning on the festivals. See his *UYikkashem Misham*, second half of note 19 [And From There You Shall Seek (Jersey City, 2008), 195-98].

4. See *Sifrei*, Num. 15:41: "What is taught by the repetition of the words, 'I am the Lord your God'? It is so that Israel shall not say, 'Why did the Almighty issue to us the commandments? Is it not for us to perform them and receive reward? Then we will not perform them and we will not receive reward!' It is just as Israel said to Ezekiel, as it is written, 'Certain elders came to me... and sat down before me' (Ezek. 20:1). They said to him, 'Ezekiel, if a slave is sold by his master, does he not leave his possession?' He said to them, 'Yes.' They said to him, 'Since the Almighty has sold us to the nations of the world, we have left His possession.' He said to them, 'If a slave's master sold him on condition that he would return, does he leave his possession?' [As it is written,] 'And what you have in mind shall never come to pass - when you say: We will be like the nations, like the families of the lands,

the nation held the pagan belief that God's domain was limited to the Land of Israel and thus the covenant no longer applied once the Jews left exile, but the phenomenon spread and became further entrenched, to the point where, during the time of Ahasuerus, the nation almost abrogated the covenant completely. A new generation arose in Shushan that never knew the Land of Israel. The people's dislocation from its land now combined with the modern, cosmopolitan society of Shushan, which warmly welcomed the Jews as equal citizens. A new theory now spread throughout the Jewish community, claiming that the Torah may have well suited their lives in the old country, in the traditional society led by *kohanim* and prophets, when they were surrounded on all sides by cruel, pagan nations.

But in the modern, liberal, technologically advanced empire of Persia, the Torah lifestyle, which sets the Jews apart from the rest of society, has no place. The new reality, they claimed, warranted assimilation and acculturation, which necessarily entailed an abrogation of the Sinaitic covenant. Mordecai and Esther worked to reaffirm the covenant in opposition to these claims. The old man Mordecai, a Jerusalemite driven to Babylon by Nebuchadnezzar, and Esther, a young woman born in Persia and fully integrated in Persian culture while remaining committed to Torah, joined forces to affirm the validity and relevance of the covenant in all places, at all times. Not only did a war against the Jews' enemies erupt in Shushan, but a far more essential drama unfolded, as well: the reaffirmation of the covenant and its application to Jewish life in exile. The primary theme of Purim is the rejection of the process of assimilation and the renewed acceptance of the covenant of the Torah: "They accepted it once again during the time of Ahasuerus" (Shabbat 88b). Thus, we commemorate on Purim not only our miraculous salvation from Haman's plan to destroy the Jews, but also the renewal of the covenant in the face of the spiritual danger of total assimilation.

Whereas Purim marks the first encounter with exile, which resulted in the claim of the covenant's irrelevance to exilic reality, Hanukka marks the

worshipping wood and stone. As I live - declares the Lord God - I will reign over you with a strong hand, and with an outstretched arm, and with overflowing fury" (Ezek. 20:32-33)."

בעקבי הצא

כ. קביעות ירי"ט בקשר לאתחלתא דגאולה ובביאור ב' הנפק"מ לדינא שהוכרנו (בקשר למושג ההלכתי של אתחלתא דגאולה) נראה לברא דהנה קיי"ל בפ"ק דרי"ה דבטלה מגילת תענית, וקמייתא בסיל אחרניתא מוסיפין, והבין כזה הרב פרי"ח (לאר"ח סי' הצ"ח) שאסור לקבוע ירי"ט בזמן שאין ביהמ"ק קיים. ואף דבתשרי מהר"ם אלשקר (הרי"ד במג"א לה"ל פורים סי' תפ"ו) כתב, שיכולים בני העיר לחזק בהסכמה עליהם ועל הכאים אחריהם לעשות פורים ביום שנעשה בו גס, מכ"מ כתבו החי"א (סוף הל' פורים) והמלבי"ם (בביאורו לסי' אסתר סי"ט) והיינו דקא ליחידים, כמשפחה או בני עיר אחת, אבל לעשות ירי"ט לכללות כל ישראל, זה כבר אסור. וכן הביא החי"א (בשם הגדולים במערכת העין, בערך הרי"ר עובדי' מברטנורא) בשם עור כמה אחרונים.

ומה"ש טען החת"ס בתשובתו (תרי"ד סי' רל"ג) על מה שנהגו לעשות הלולת רשב"י בעיקר צפת ביום ל"ג בעומר, שיש כזה חשש איסור לפי"ד הפר"ח הנ"ל. ובשלמא מה שנהגו ביראפא שלא לומר תחנון כל"ג בעומר, כזה כנראה אין כ"כ קפידא, דבטור ארי"ח (סי' קל"א) מבואר בשם רב גטרונאי גאון [דלא כרמשמע מדברי הרמב"ם פ"ה מתפילה ה"א, והיי"ג] דאמירות תחנון אינו אלא רשות, ואשר ממילא אין בהשמטת אמירתו כ"כ בעיא¹².

(12) ועי' כעיי"ז בתשרי דבר יהושע (אהרנברג) ביישוב מנהג כמה מהחסידים שלעולם אין אומרים תחנון כמנהג, ונהגו להתפלל אחרי השקיעה, ואסור לומר תחנון כלילה, ואפילו אם לפעמים עדיין לא יהיה לילה אחרי גמר חזרת השי"ן, אין בהשמטת התחנון עוולה כ"כ גדולה, הואיל ואין עיקר אמירתה אלא רשות. וכדברי הטור ארי"ח הנ"ל.

(13) בגמ' מגילה (ה:) תני רב יוסף שמחה ומשחה ויר"ט, שמחה — מלמד שאסור (כצ"ל, רש"י)

וממילא אין כמה שאין אומרים תחנון כל"ג בעומר הוכחה על כך שקבעו את היום ליר"ט. אך בהולקת המדרות ואמיטת ההמונים למירון או לצפת לשם שמים ולשם מצוה, כזה יש כבר חודאה על קביעות של ירי"ט, ובה יש כבר מקום לאסור, לפי דעת הפר"ח הנ"ל. [ולפלא שכל זה נעלם מעיני הגאון האדיר בעתה"ח תשרי קול מבשר (ח"א סי' כ"א) שכתב לענין בעיית קביעות ירי"ט ביום העצמאות, דדבר זה כודאי מותר, ואין כזה שאלה בכלל, עפ"י דברי תשרי מהר"ם אלשקר הנ"ל. ואילו לפי דברי כל האחרונים הנ"ל אין הדרון דרומה לראיה, שהרי יום העצמאות נקבע מתחילתו בתורת ירי"ט ארעאת שיחוגו אותו כלל ישראל בכל העולם כולו, ואשר ממילא — לפי"ד הפר"ח — יש לדון בו מכה הך גמ' דפ"ק דרי"ה, שאסור לקבוע ירי"ט שלא בזמן המקדש.]

והנה כבר נתקשו גדולי האחרונים על קביעות היר"ט דפורים, שהרי נס פורים ארבע בתקופת שבעים השנה של גלות בבל, בזמן שלא הי' המקדש בבנינו, ואיך הותר לחכמי התורה שבאותו הדור לקבוע ירי"ט זה בכלל. ועי' תירץ הנהיבות הנ"ל, שבגלל מחיית צמלק שהתקיימה אז, היו סבורים חכמי התורה שהיה זה בחינה של אתחלתא דגאולה, ובתורת כן, היו רשאים לקבוע ירי"ט¹³. וכ"ה כשפת אמת כדרשותיו לפורים (משנת תרל"ד, ד"ה נראה);

בהספד, משחה — מלמד שאסור בהענית, ויום טוב — מלמד שאסור בעשיית מלאכה וכו'. הספד ותענית קבילו עליהו, מלאכה לא קבילו עליהו, דמעיקרא כתיב שמחה ומשחה ויר"ט, ולכפוף כתיב לעשות אותם ימי משחה ומשחה, ואילו ירי"ט לא כתיב. ובפשוטו נל"פ דכמו שאין גודים גודים על הצבור אא"כ רוב הצבור יכולים לעמוד בה (היריית ג:). הי' בתקנות זרבנו — בעיני הסכמת וקבלת הצבור. [וכן משמע בחוספתא סוף פ"ב דסנהדרין, ועיי"ש

סימן לב

משנת תרל"ח, ד"ה מה; ומשנת תרמ"ג, ד"ה ענין) שנס פורים היה הפנה לבנין הבית השני. ובעשורו נראה שדברי שני גאונים אלו זיהם הם, ד"אתחלתא דגאולה" היא "הפנה לבנין ביהמ"ק", וכמשנית למעלה בדברינו ואחיות יא"יב.

וכבר נתבאר אצלנו במק"א¹⁴, שמה שקבעו החשמונאים ירי"ט לרגל נצחונות מלחמותיהם על אויביהם, לא הי' אלו הי"ט בתורת ירי"ט של נצחון"המלחמה", אלא בתורת שמחת קיום בית המקדש, שהצליחו מחורבן, ונשאר עומד על מכונן. ובביאור ענין זה נראה לומר דמקצת מהמקובלים כתבו, שלפיכך ברא הקב"ה את העולם הזה, שביקש לחיות לו דירה בתחתונים, ואשר על כן ברא תחילה את מקום המקדש [נלמה נקרא שמה אבן שתייה, שמשם נשתת העולם, עי' גמ' יומא (נד:)], מפני שהמקדש הי' תכלית כל הבריאה כולה. ונראה דמה"ט איתא בגמ' מגילה (י:), והי' ביום השמיני, תניא, אותו היום היתה שמחה לפני הקב"ה כיום שנבראו בו שמים וארץ. כתיב הכא, ויהי ביום השמיני, וכתיב חתם, והי' ערב ויהי בקר יום אחד. כלומר, שבגמר שבעת ימי המלואים נשלמה או תכלית כל הבריאה כולה; והיתה אז שמחה גדולה לפניו ית'. ונראה נמי ובתי

במצפה שמואל]. וכאן, לא קיבלו הצבור את החלק הזה של תקנת החכמים לעשות את פורים כיר"ט — ליאסר במלאכה. אכן בביאור הנהיבות לספר אסתר (הנ"ל) הבין אחרת, שמתחילה חשבו לפי דעתם שנט פורים הי' בחינה של אתחלתא דגאולה, ואשר על כן תקנו פורים כיר"ט, ליאסר אף במלאכה. ולאח"כ, כשהבינו אחרת, שלא הי' בפורים משום אתחלתא דגאולה, השמיטו חלק זה של התקנה, כי הבינו שבטעות נתקנה.

[נכפשוטו נראה דלא כדבריו בנקודה זו, דאפילו לקבוע ירי"ט כחנוכה — שלא יהי' אסור בעשיית

מסורת השנים

מגילה נקראת פרק ראשון מגילה

יד רבינו הנגאל

מגילת ראשונות והוא כו' - כלומר יס ללמוד מאחורונת סוף בענין
היה להשמיטין: (להחזיק) למוטב - שגורו עליהן העניות להסובה
דכתיב לוס וכי ומספר סק ואפר וזעז לרבים: מון מתקרא מגילה
ואם האמר נר הטפה כבר פסקן הגבאים אבל בימי מרדכי היו מגי
זכירה ומגילת: משבדות לחיות - תורה אור

המורשתו ובימי חמיהו אמוץ אמוץ אמר לאמניה מדוע נרשם אליה
היום והליבו ואלקט ויזכה בן חמישי יעשים בימי מנשה ויאל
נחום חקוק בימי יאשיהו לפניו. ארזיה מקריה יערים ירמיהו בגולה
יחוקאל דניאל בשנת כ' לדייז בכוך נביה שריה מחסיה מגי זכירה
מגילת ומרדכי בגלן בסדר עולם

ועל דניאל אמרין לעיל (דף ג.) חייכו
נביאי וזכירו ללו נביא אלף אפיס
דניאל ועייל שמעיה שאתר לרנבעס
אל טעלו ואל תלמו עס אחיסב בני
ישראל *שנים לא ידעמי ו:] נשבל
לסך לשון גבוה כמו ובזרות
בשמים (דברים ט.) כשדח אחיה
הארץ ועדיין לא טלר משה: פתילות
למקדש - (ו) משקן טילה משום יחוד -
שאר גבוה וזין לו לל וזין אלס יכול
להתיימר שס עמה כמו בבית: לל
אחד: שרף יס לו כמו זין אלל זין
לו כשכפו אלף גזונו על פני כל
גובה: רמה קרני ולא רמה פכי -
זו היא כפולתה שנתגבולת על
שאל ויחול טלף תומקן מלכותן
במשיות דוד ושלמה כסוד קין
השמן וכמשיחת שאל ויחול כסוד
קן: וכי רואין דס בגולה - שגלתי

(שמואל א טז) אם אשאר לנכל ער
אור הבקר משחין בקיר משמע מניח
ההם בגולה וכי מרזין דס בגולה
אם טמא או טהור הלך לריך להבחין
מרחיקו אם מה' דמים הטמאים
כאשה הוא: וכי דני דני נשפות
בגולה: והא כסוד (ירמיה כא) דיו
לזוקק משפט וקדיס וזקק אותם
ס' לה' (ג) נגר הטמס (נבדל ס):
כליתני

פרעה אלא הבא הללו עבדי ה'
והא חניא משנכנסו לארץ לא הוכשרו כל הארצות לומר שירה כיון שגלו חזרו להבשורן הראשון ותו
ליבא והכתיב ויהי איש אורן מן הרמתיים צופים אחד ממאתים צופים שנתגבאו להם לישראל כוונת
טובא תוו כרתניא הרבה נביאים עמדו להם לישראל כפלים כיוצא מצרים אלא נבואה שרועצובה לדורות
נכתבה וישלם הרובה לא נכתבה רבי שמואל בר נחמני אמר אדם הבא משתי רמות שצופות זו את זו
רבי חנין אמר אדם הבא מבני ארם שעומדין ברובם עליו עולם ומאן נגיחו בני קרד דכתיב ויבני קרד
לא מתו *חנא משום רבינו מקס נחבצר להם בגיהנם ועמדו עליו שבע נביאות מאן נגיחו שרה מרים
דבורה חנה אביגיל חלדה ואסתר שרה דכתיב אבי מלכה ואבי יסכה *ואמר ר' יצחק יסכה זו שרה
ולמה נקרא שמיה יסכה שכתבה ברוח הקדש שנאמר ככל אשר תאמר אליך שרה שמע בקול ר"א
יסכה שהכל סוכין ביופיה מרים דכתיב ותקח מרים הנביאה אחות *אהרן ** ולא אחות משה אמר ר' א
אמר רב שהיתה מתנבאה כשהיא אחות אהרן ואומרת עתידה אמי שתלך בן שישוע את ישראל ובשעה
שגולד נתמלא כל הבית כולו אורה עמד אביה ונשקה על ראשה אמר לה בתי נחקיימה נבואתיך וכיון
שהשליכוהו ליאור עמד אביה ומפחה על ראשה ואמר לה בתי היכן נבואתיך היינו דכתיב ותחצב ארורות
מרחוק לדעת מה יהא בסוף נבואתה דבורה דכתיב ודבורה אשה נביאה אשת לפירות מאי ארשת
לפירות שהיתה עושה פתילות *למקדש *והיא וישבת תחת תומר מאי שנא תחת תומר אמר ר' שמעון
בן *אבשלום משום יחוד דבר אחר *מה תמר זה אין לו אלא לב אחד ואביהן שבשמים
אף ישראל שבאורות הדור לא היה להם אלא לב אחד ואביהן שבשמים
נה דכתיב ותחפול חנה ותאמר עליו לבי בה' רמה קרני בה' *רמה קרני שיהיה
ולא רמה פכי דוד ושלמה שנמשחו בקרן נמשכה מלכותן שאלו ויהוא
שנמשחו בכך לא נמשכה מלכותן *אין קדוש בה' כי אין בלתיך *אמר רב
יהודה בר מנשיא אל חקרי בלתיך אלא לבלתיך שלא כבודת הקב"ה
הוא בשר ודם מרת בשר ודם מועשה דיוי מבלין אותו אבל הקדוש ברוך
מרת מבלה מועשה דיוי *ואין צור כאלהינו *אין ציור כאלהינו אדם צו
צורה על גבי הכותל ואינו יכול להמיל בה רוח ונשמה קרבים ובני מעים
אבל הקב"ה צר צורה בתוך צורה וממיל בה רוח ונשמה קרבים ובני מעים
על החמור ויורדת בבתר התר בסתר התר מן התר מביעי ליה אמר רבה בר שמואל ליה אמר רבה בר שמואל
הסתרים נמלה דס ודראתה לו אמר לה וכי מראין דס בגילתה אמרת לו וכי דנין דיני נפשות בגילתה אמר לה

מזוהר ס' כ' ע"ג
א"ר ר' יוחנן ב"ר
ב"ר אבהו כ"ג
א"ר ר' יוחנן ב"ר
ב"ר אבהו כ"ג
א"ר ר' יוחנן ב"ר
ב"ר אבהו כ"ג

הנהגות הגריא
[א] ר' יוחנן ב"ר
ב"ר אבהו כ"ג
א"ר ר' יוחנן ב"ר
ב"ר אבהו כ"ג

א"ר ר' יוחנן ב"ר
ב"ר אבהו כ"ג
א"ר ר' יוחנן ב"ר
ב"ר אבהו כ"ג

משל ראשונות והמן למה הדבר דומה
לשני בני אדם לאחד היה לו תל בתוך שדהו
ולאחד היה לו חריץ בתוך שדהו בעל חריץ
אמר מי יתן לי תל זה ברמים בעל התל
אמר מי יתן לי חריץ זה ברמים לימים
גודונו זה אצל זה אמר לו בעל חריץ לבעל
התל מכור לי חילך אמר לו מול אותה בתנם
והלאוי ייסר המלך את מבעתו אמר רבי אבא
בר כהנא גדולה הסרת מבעת יוחר
מארבעים ושמונה נביאים ושבע נביאות
שנתגבאו להן לישראל שכולן לא החזירו
למוטב ואילו הסרת מבעת החזירו למוטב
ת"ר ארבעים ושמונה נביאים ושבע נביאות
נתגבאו להם לישראל ולא פתחו ולא החזירו
על מה שכתוב בתורה חרוץ מתקרא מגילה
מאי דרוש אמר רבי חייא בר אבון אמר רבי
יהושע בן קרחה (ה) ומה מעבדות לחיות
אמרי שירה ממתה לחיים לא כל שכן אי
הכי הלל נמי נימא (ג) *לפי *שאין אומרים
הלל על נס שבחציה לארץ יציאת מצרים דנס
שבחציה לארץ היכי אמרין שירה כדתניא
עד שלא נכנסו ישראל לארץ הוכשרו כל
ארצות לומר שירה משנכנסו ישראל לארץ
לא הוכשרו כל הארצות לומר שירה רב
נחמן אמר *קרייתא זו הלילא (ב) רבא אמר
בשלמא התם הללו עבדי ה' ולא עבדי

הא הוכשרו כל הארצות לומר שירה כיון שגלו חזרו להבשורן הראשון ותו
ליבא והכתיב ויהי איש אורן מן הרמתיים צופים אחד ממאתים צופים שנתגבאו להם לישראל כוונת
טובא תוו כרתניא הרבה נביאים עמדו להם לישראל כפלים כיוצא מצרים אלא נבואה שרועצובה לדורות
נכתבה וישלם הרובה לא נכתבה רבי שמואל בר נחמני אמר אדם הבא משתי רמות שצופות זו את זו
רבי חנין אמר אדם הבא מבני ארם שעומדין ברובם עליו עולם ומאן נגיחו בני קרד דכתיב ויבני קרד
לא מתו *חנא משום רבינו מקס נחבצר להם בגיהנם ועמדו עליו שבע נביאות מאן נגיחו שרה מרים
דבורה חנה אביגיל חלדה ואסתר שרה דכתיב אבי מלכה ואבי יסכה *ואמר ר' יצחק יסכה זו שרה
ולמה נקרא שמיה יסכה שכתבה ברוח הקדש שנאמר ככל אשר תאמר אליך שרה שמע בקול ר"א
יסכה שהכל סוכין ביופיה מרים דכתיב ותקח מרים הנביאה אחות *אהרן ** ולא אחות משה אמר ר' א
אמר רב שהיתה מתנבאה כשהיא אחות אהרן ואומרת עתידה אמי שתלך בן שישוע את ישראל ובשעה
שגולד נתמלא כל הבית כולו אורה עמד אביה ונשקה על ראשה אמר לה בתי נחקיימה נבואתיך וכיון
שהשליכוהו ליאור עמד אביה ומפחה על ראשה ואמר לה בתי היכן נבואתיך היינו דכתיב ותחצב ארורות
מרחוק לדעת מה יהא בסוף נבואתה דבורה דכתיב ודבורה אשה נביאה אשת לפירות מאי ארשת
לפירות שהיתה עושה פתילות *למקדש *והיא וישבת תחת תומר מאי שנא תחת תומר אמר ר' שמעון
בן *אבשלום משום יחוד דבר אחר *מה תמר זה אין לו אלא לב אחד ואביהן שבשמים
אף ישראל שבאורות הדור לא היה להם אלא לב אחד ואביהן שבשמים
נה דכתיב ותחפול חנה ותאמר עליו לבי בה' רמה קרני בה' *רמה קרני שיהיה
ולא רמה פכי דוד ושלמה שנמשחו בקרן נמשכה מלכותן שאלו ויהוא
שנמשחו בכך לא נמשכה מלכותן *אין קדוש בה' כי אין בלתיך *אמר רב
יהודה בר מנשיא אל חקרי בלתיך אלא לבלתיך שלא כבודת הקב"ה
הוא בשר ודם מרת בשר ודם מועשה דיוי מבלין אותו אבל הקדוש ברוך
מרת מבלה מועשה דיוי *ואין צור כאלהינו *אין ציור כאלהינו אדם צו
צורה על גבי הכותל ואינו יכול להמיל בה רוח ונשמה קרבים ובני מעים
אבל הקב"ה צר צורה בתוך צורה וממיל בה רוח ונשמה קרבים ובני מעים
על החמור ויורדת בבתר התר בסתר התר מן התר מביעי ליה אמר רבה בר שמואל ליה אמר רבה בר שמואל
הסתרים נמלה דס ודראתה לו אמר לה וכי מראין דס בגילתה אמרת לו וכי דנין דיני נפשות בגילתה אמר לה

הנהגות הגריא
[א] ר' יוחנן ב"ר
ב"ר אבהו כ"ג
א"ר ר' יוחנן ב"ר
ב"ר אבהו כ"ג

א"ר ר' יוחנן ב"ר
ב"ר אבהו כ"ג
א"ר ר' יוחנן ב"ר
ב"ר אבהו כ"ג

א"ר ר' יוחנן ב"ר
ב"ר אבהו כ"ג
א"ר ר' יוחנן ב"ר
ב"ר אבהו כ"ג

הנהגות הגריא
[א] ר' יוחנן ב"ר
ב"ר אבהו כ"ג
א"ר ר' יוחנן ב"ר
ב"ר אבהו כ"ג

א"ר ר' יוחנן ב"ר
ב"ר אבהו כ"ג
א"ר ר' יוחנן ב"ר
ב"ר אבהו כ"ג

א"ר ר' יוחנן ב"ר
ב"ר אבהו כ"ג
א"ר ר' יוחנן ב"ר
ב"ר אבהו כ"ג

מנחת

סימן י

יצחק

כה

הנבואים היתה דוקא על נס בני ישראל, וכחך דבסו חנה נ, דכמה נרות היו לשיעורו ובראל שיר חי מדינה ופסח לבס נס, ויש מקצת ווי"ו צי צום, ויש שפני מילכה, ולא שמענו שקצתו יומר הנה — וגם הביא בס דברי המלאכי (פסחים) הניל, וכחך דלית הכנה כותחי, משום דמספוסקים ז"ל, מיכה דלא סנירו לכו הכו, וכפי נקוטו רבני ישראל מדרורה ראשונים ואחרונים שלה הקנו לומר הלל בתשיפת די, — וביסף לימר צו"ל, וענין פהזיה, משי"כ הכוסי והסנוי צמי"ש (הענין דכ"ה), ימוד לא יתחיק דים כנה פירושים, והלחין כה"ס יבאחרונים הנה בשפרהם וכו', ומשי"ה לא הקנו רבני מדרורה, שיחמרו הלל בתשיפתם, דליתא כמה סברות כה"ס דתשיפת, יבאקבה לא היתה ללא כל ישראל כה"ס 1234567 מח"ת 1234567 עכ"ל

והנה חף דנה נחם בהודיה ז"ל בגני הוקף וגד במתאמלים לימר הלל בתשיפתם, יהיוני דוקא בלא צרכה, כמו שהציה גם, מה שרוב מהרי"י פיראמימה ז"ל, תקן בקהל עדתי, שיחמרו הנה השולמו מלחמה, וכחך, דמוק פנ מ"ד דכ"ז צרכה, ולכן הוקן לימר הלל בלא צרכה, וההודיה הוכיף לשיפתם, לומר בהלל שלה בתקיים שאימרום הלל, הנה למעשה לא הסנוס חף לומר בלא צרכה, וכמו שביים צו"ל, וכחך חף אח רבני לייורנו ז"ל, שכתב חורם להם שגם הקיץ לחפ"ן נחם הרבש ויטולי, תקנו הענין ביים הדין בכל שנה, ובשיק לומר הנה הנדיל כיו גמ"ח במקום שהקטרו ח"ל צומרות צנטימה וקנו יפה, ולא תקנו נימר הלל וכן ראוי לעשי"ה עכ"ל, הכו דצרכה צדחי ס"ל דחין לומר, הנה חף בלא צרכה כ"ל כן כה"ל, וכ"ש גד"ד דליה לא בכלל גם ולא בכלל ווי"ו ישראל. כמתיאר לע"ל

וע"י עוד צספרו רבנו יוסף (ארו"ח סי' חפ"ז חו"ח ז'), שכתב, דמלאמר חין שירה על נס שצח"ל, משמע דחין חומרים כלל, ואי תימא דוקא הקפידה צרכה, גם צפירים תימא בלא צרכה עיי"ש, (ידיק גליל סבת, ז"ל דזילת מה דאימרום צרכה, לא פרוק כלל (בערכין ד"י), דז"ל משום שמה, כמי"ש בהשו"ה הרי"י מוגש עיי"ש), ושי"מ דהי"א דחין חורה, יאימר משום מליה, חף בלא צרכה חוכה קפידה.

אך אי"ש מה שלא הויה בהשו"ה חיים שחול צנודינו, משפטי דרבנן, דלכחי עבדי להבורות חקן, ומה גם דלפי משי"כ צרכה"י (סי' הרי"ג חו"ח ד'), להיביה מדברי הפוסקים, דהלכה כרב דהוא צה"ל, ואם נידונו שם סוי צה"ל, וכתי עיר ליוורנו שכתב צסוף דבריו הני"ל, גם מקיניו של רבש מהרי"י פיראמימה ז"ל, כנראה שהיה צח"ל, שהיה חותני משי"כ שמשון מרשוני אב"ד

דקי"ק להקנה ז"ל, ש"י פס הגדוטים (מש"י ספרים חו"ח ש—ס"ט), ח"י"ב ברו ים גם תסוס לחין לומנים שוכה צח"ל כמי"כ, חנה ז"ל דר"ה נהריות, דחף נהמאירו דס"ל, דבכנה כמי"כ דקרויחא זו הניגא, חין לומר על נס חנה ובני"ל.

ומה נחמנו חמנו ייבג ויה שכתב רבתי"ק (פנ הגלויה יענ התמורה חו"ח מ"ד דף ס"ח מדפס"ס) חנה"ק: יהנה דבר צרוי בשלם הכניסה נמלחמה ז' ה"י באי"ה, ימה גם וכף חנה כנן ישראל ללח"ה ונחוס צאימית ולסנוים עיי"ז חנה ישראל נכנסה ח"ח נגד דעה חורמתי הקדושה, וכל העי"ר על זה וכיפס נמלחמה ומפקיר דמו חלפים ירציה נפשות ישראל לסכנת הדינה שגא צרכה ויהוקף דעה סורס ח"י רינה גמיר ושיקף דס. יאשמה דמו ישראל הליום צדאשי יב"י, שגמ"ק, יב"ש (צ"ח מ"ה) כתב ח"י"ל חנה חפוני נשיפתם כנחמה בתפלים יהוים בקוומה של הודיה נכוח כלל הוים, ומלאות חלוה לבסם צעקורם הזה ובהודיה"ק צכה הממשלה, חנה חין יעונו פויהם דהר"ים הגמרים עתהם לימר שהיה נמלחמה צרמות החירה ונ"י עכ"ל.

ואחריו כל ח"ה ראינו בקי"בן חגרות מלה בגאון החזון ח"ש זכ"ה"ס (סי' ז"י), ודלתי לכעתיק דבריו, ז"ל, עיינו בהכנה קצבים סס ח"י"ש החירה שיקרן צכתו יפירושן בחימה בשפ"ס, וחף גי"ח חין רשאי נחש על שאלו לכן סגך בחירה, וכסם סבגרטון בכלל ג"חם מהחורה, כן בהוספה על מלות החורה גלוח מהחירה יב"י, כן קביעה חכמה לדורות היא בכלל מליה דרבנן, ומה שיש צדונו הוא חזקן שיהיה עדיין נבואה, ואין נעו פנינו דור שטי"ב לו השתיקה — להכיר קאח לקביע דברים לדורות, וכו"י הסלעה חו"ח משודה עיינו כהתחשבים בכל חטאחיו וספלינו, חזון שחנו מניכלכים צעיונותיו וכפטינו, דנים ורקוס מן החירה וצורמים חמלות, ח"ל לא נעביר לגדילת חמנו, נהפשה דרכיו ושיבה, חו"הו היצונו כמו שחמ"ר הלל זה לוס וג"ו עכ"ל.

והנה דבריו הני"ל חמורים כלפו הסלעה לקביע הענין לדורות אחר חורבן יבדות חו"ה"ה, ומכ"ש שייכוס הדברים צניגט לטענוני.

ג. ב. ושי"ב נדפס בלח"ה ח"י"ש היינאים צה"רי (חיים ופשי"ק בחקתי כיו ח"י"ר חשכ"ה מ"ח ליימר) צו"ל: לשאלת רבים, הנונו מייסרים שמתן בגאון ר' יעקב קניזסקו (שליט"ח) ז"ל, נשאל על דבר שמויעים לימר הלל בצרכה צום כ"ח ח"י"ר ולעטל צי דניו ספירה, והשיב צו"ל: "שהיה חוסר חמיר וקירא כל צרכה לטענה וכל מקרה יסודות צדונו חר"ה"ק ח"ל".

הלכות חנוכה פ"ג

מגיד משנה

תקין

מקורות וצינונים

ה"א בבית שבי שנת כ"א... פ"ג ובבנותיהם מגילת תענית פ"ו... פ"ג בבית שבי שנת כ"א... פ"ג ובבנותיהם מגילת תענית פ"ו...

נשים חייבות בנר חנוכה שאף הם היו בלוחי הסם והשאר פשוט הוא שהן חייבות וכן שם מפורש שח"י פטורים ל"ה הרי היא כמגילה... ארתה וכו'... עס מימרה מנוחרת ואמרו בה הרוחה מנרן שמים ופירש רבינו הרואה אותה ולא בירך דעתו ז"ל שא"ע שי"א מן המלוא...

א בבית שני כשמלכו יון גזרו גזרות על ישראל ובטלו דתם ולא הניחו אותם לעסוק בתורה ובמצות. ופשוט ידם בממונם ובבנותיהם ונכנסו להיכל ופרצו בו פרצות וטמאו הטהרות. וצר להם לישראל מאד מפניהם ולחצום לחץ גדול עד שריחם עליהם אלהי אבותינו והושיעם מידם והצילם וגברו בני חשמונאי הכהנים הגדולים והרגום והושיעו ישראל מידם והעמידו מלך מן הכהנים וחזרה מלכות לישראל יתר על מאתים שנה עד החורבן השני : ב וכשגברו ישראל על אויביהם ואבדום בחמשה ועשרים בחדש כסלו היה ונכנסו להיכל ולא מצאו שמן טהור במקדש אלא פך אחד ולא היה בו להדליק אלא יום אחד בלבד והדליקו ממנו נרות המערכה שמונה ימים עד שכתשו זיתים והוציאו שמן טהור : ג ומפני זה התקינו חכמים שבאותו הדור שיהיו שמונת הימים האלו שתחלתן מליל חמשה ועשרים בכסלו ימי שמחה והלל ומדליקין בהן הנרות בערב על פתחי הבתים בכל לילה ולילה משמונת הלילות להראות ולגלות הנס. וימים אלו הן הנקראין חנוכה והן אסורין בהספד ותענית כימי הפורים. והדלקת הנרות בהן מצוה מדברי סופרים בקריאת המגילה : ד כל שחייב בקריאת המגילה להדליק נר שלחנוכה בא"י אל"י מ"ה שעשה נסים לאבותינו בימים ההם בזמן הזה. בא"י אל"י מ"ה שהחיינו וקיימ' והגיי' לזמן הזה [ב]. וכל הרואה אותה [ג] ולא בירך מברך שתיים. שעשה נסים לאבותינו ושהחיינו. ובשאר הלילות המדליק מברך שתים והרואה מברך אחת שאין מברכין שהחיינו אלא בלילה הראשון :

פ"ג א"ג בבית שני כשמלכו וכו'. ספור המלורע הזה פשוט וידוע כי כמה מדליקין בשבת (כ"א) ח"י כ"ה בכסלו יומי חנוכה דלא למספד בהון שכשנכנסו יונים להיכל עמלו כל השמים שנהיכל וכשגברה מלכות בית חשמונאי ונלחם בדקו ולא מלוא אלא פך אחד שהיה מונח בתחתו של כ"ג ולא היה בו להדליק אלא יום אחד ועשה בו נס והדליקו בו שמונה ימים לשנה אחרת קבעום ימים טובים ושם אמרו ל"ח מלוא להניח על פתח ביתו. ודע שעת רבינו כדעת האומר שחנכה ופורים אינן אסורים בהספד ותענית אלא הן ענין אצל לפניהם ולאחריהם מותרין וכשלאמרו פ"ק דר"ה (ע"ו) לא בטלה מגילת תענית לענין חנוכה ופורים דוקא ביומן אצל לפניהם ולאחריהם בטלה וזהו שאלו מתענין ביום בליל :

לחם משנה

ד והמדליק אותה בלילה הראשון מברך ג' ברכות כו' וכל הרואה אותה מברך שתים. כתב הרב המגיד ז"ל מימרה מבושרת ואמרו בה הרוחה אונה ולא בירך *... ונראה לי שיש ע"ם בדבריו וכן לר"ך והגיה ואמרו בה וכל הרואה אותה מברך כלומר דייק לשון רבינו ז"ל שהוסף על לשון המימרה מלת כל שומר כל הרואה מברך וקאמר דמ"ש רבינו ז"ל וכל הרואה אותה כוונתו לומר דכל אופן שיראה אותה שפילו שהדליקו עליו בתוך ביתו ולכך קאמר כל *... וי"ש ואמרו בה הרוחה אונה כו' דעתו ז"ל (כל) [ר"ל] מה שכתב כל הרואה הוא מוכי שדעתו ז"ל וכו' :

פ"ג א בבית שני וכו'. כתב ה"ה וכשלאמרו בפ"ק דר"ה לא בטלה מגילת תענית לענין חנוכה ופורים וכו'. פ"ק דר"ה (ע"ו) אמרו והלכתא בטלה והלכתא לא בטלה קשיו הלכתא והלכתא ל"ח כולן בחנוכה ופורים כון בשאר יומי. וא"ת לפי דעת רבינו ז"ל דלא בטלה בחנוכה ופורים ור"ל ביומיהו דוקא ל"ח לימא אידי ואידי בחנוכה ופורים ומאי דקאמר בטלה הוא לפניהם ולאחריהם ודקאמר לא בטלה היינו ביומיהו. וי"ל דעדיפא מינה משני דבטלה הוא לגמרי בין ביומיהו בין לפניהם ולאחריהם ועוד דסתמא דגמרא הוא דמחרן קושטא דמילתא דקיס לה לגמרא דחנוכה ופורים לא בטלה ובשאר יומי בטלה :

* כמ"מ דפו"י שפי' להר"ב לח"מ חסר מברך שתים ומירש רבנו הרואה.

כתב תלמיד אחד לפני רש"י (ס' הפרק ס"ו ר"ה, מח"ו ע"ו ר"ה) ראיתי בני אדם שנהגו לחלק מתנות פורים לעבדים ולשפוחות העובדים בבית ישראל וניהו הדבר קשה בעיני רבי לפי שאלמחר ומתנות לאביונים וזה הנותן לעבדים ושפוחות גזול את האביונים ומתנות לאביונים מקיים ומתנות לאביונים הנאמרים באביוני ישראל ולפי שמתחלה התחילו העניים המתבטאים לשלוח חתיכות שלהן ביד גוינות מניקות להחזיר הילדים לבתי אביהן ונהגו אף למתנות ומניקות ואין רבי נוהג בדבר זה, ומדברי רבי עוב זמנו לזרז לרוב לים שמרחה שמתנות היוס נעשה אף לגויס וקורא רבי עליהם וכסף רבניתי להם) וזהו עשו לבטל (הושע ג) והרבה הקב"ה והב לישראל ויהיו לעבדות המשכן כל לכן משעה העגל ופרקו וזמי הזהב משל לאדם שהיה מקבל אורחים כלו אורחים ישראל קבלם כלו אורחים עכו"ם קבלם אבד את הראשונים שאמורים עליו שוטה זה דרכו בכך. וכן נמלך בשם מורי רבינו ששעם בשם רבינו אפרים ולפיכך כתב דבעיר חדשה שלא הרגילו בכך אסור להרגילים אצל במקום שהרגילו אין לבעול הדבר מפני דרכי שלום כדתנו (גישו סא.) מתפרנסין עניי גויס עם עניי ישראל וכו' ומחזיקין ידיהם בשביעית וסואלים שלומם כשגלוש ישראל מפני דרכי שלום ע"כ. פורים שחל להיות במוצאי שבת אצל היושב בנה"כ לא ילא מיד אחר ברבו כבשאר מוצאי שבת אלא ישראל שם עד אחר התפלה וקריאת מגילה וביום פורים לא ילא מתיבו אלא קוראים לו ומתפללין עמו או קורא בעצמו וכן אם פורים חל במוצאי שבת לא ילא מפתח ביתו אלא קורא בביתו [ולא] אירע נישואין בפורים יקרא שם בבית החתן והכלה בעשרה ואו יקרא בלודו כך ראיתי רוקח (ס"ו ר"ה). אצל מהר"ם (משו מ"י פ' שופטים פ"ו ע"ו) הנהיג והורה שלעולם יך לבית הכנסת ערבית ושחרית לשמוע מקרא מגילה ובשישבו לביתו חזרו לאכלו וחולץ מעטלו ועיין בהלכות אצל פו"ח (ה"ג) ובסוף הלכות שמחות כתב מהר"ם דנראה לו דאין אכלות נוהג בפורים כלל וע"ש בהלכות אצל :

שנויי נוסחאות

ה"ב. במקדש כהר"ה כ"כ ובכפתי' יומא. ה"ג. להראות ולגלות הגם ככתיבי' ובדפו' קדמו ליתא. ה"ד. שילחנכה ע"י בנתיים שבסוף הספר. ולא בירך כמה דפו"י ובכמה כתי' יומא.

הגרי"א

וכ"כ בה"ה דפ"ק דמגילה אצל הרמב"ם פירש ואין מדקדקין בדבר רי"ל כל הפוסק י' וכו' והשמיט מש"ש אצל לוקחין וכו' והוא כהרמ"ם הרי"ף והל"ה שם מבנת פורים לפורים ואין מדקדקין בדבר ואין העני רשפי ליתא וכו'. (תלמי' אוח ג.)

הגהות מיימוניות

הלכות פורים
בליל פורים מתפללין ערבית על הנסים אע"פ שעדיין לא קראו את המגילה ודלא כלאש כחב רב עמרם כסדרו שאין לומר על הנסים עד אחר קריאת מגילה דמאי שנה פורים מכל יו"ט שאומר מעין המלורע בערבית אע"פ שעדיין לא קדשו ולא מלינו לעולם תפלת ערבית חלוק מתפלת יולר אלא לעולם ומחזיקין כזו וכזו. ולאחר תפלת ערבית משלימין קדיש וקורין המגילה אחר כך מתחיל ש"ל ואתה קדוש וסדר קדושה לפי שאסתר אמרה ואתה קדוש סמוך לפסוק אלהי אקרא ואת דמיניה דרשינן מקרא מגילה. ואם מוצאי שבת הוא מתחיל ויהי נועם ואומר כפעם אחרת. אמנם רבצ"ן כתב שאין לומר. ולאמר פסוקי ויתן לך אצל ובה לניין אין לומרם לפי שאין גאולה בלילה :
שחרית מתפללין יולר ומזוילין ס"ת פורים וקורין ג' בויבא עמלק ומחזירין ס"ת למקומו וקורא המגילה ואחרי כן פותח בשארי וסדר קדושה. ונהגו (הקהל) לומר בקול רם איש יהודי ומרדכי ילא. ליהודים, כי מרדכי. ואין זה אלא מנהג לשמח חתיכות לורזם שמתוך כך יתנו דעתם לשמוע מקרא מגילה ויש מקומות שאין נוהגין כן. ונהגו לומר אשר הניח [רק] בלילה ע"כ :

[א] במש' סופרים (פ"כ ה"ו) שיש לומר אחר ההדלקה נוסח זה הנרות הללו אלו מדליקים על הישועות ועל הנסים ועל ההצלחות אשר עשית לבנותינו ע"י כהניך הקדושים וכל שמונת ימי חנוכה הנרות הללו (קדושים הם) [קודש] ואין לנו רשות להשתמש לאורן אלא לראותן בלבד כדי להודות לשמך על נסלואתך ועל יעושתך ברוב שהחיינו ואשר עשה נסים. וכן היה רגיל מהר"ם ז"ל ע"כ : [ב] וכן כתב רש"י (שם כ"ג. ד"ה הרוחה) שמתא בשם ר"י בר יהודה שלא הוקפה ברכה זו אלא למי שלא הדליק בביתו עדיין או ליושב בספינה. וכתב בשה"מ (שני מו"ם ה) דדוקא אם אינו נשוי. וכתב רבינו שמחה דאם דעתו להדליק בביתו נראה דאין לר"ך לברך על הראיה עד שיסדר כולו על